

Arvamuse esitamine tarbijakaitseseaduse, riigilõivuseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Tiit Riisalo!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust tarbijakaitseseaduse, riigilõivuseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta, millega muudetakse tarbijavaidluste komisjoni toimemudelit. Kaubanduskoda tänab, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on eelnõu koostamisel arvesse võtnud mitmeid Kaubanduskoja varasemalt esitatud kommentaare. Näiteks peame positiivseks, et eelnõust on välja jäetud sätted seoses kaupleva menetlustasuga tarbijavaidlusalasja lahendamise eest. Samuti on positiivne, et avaldust ei võeta menetlusse, kui vaidlusaluse kauba või teenuse väärtus või tarbija nõude suurus on alla 50 euro, kaasistujad nimetatakse neljaks aastaks ning et komisjoni esimehe palk on 80 kuni 100 protsenti riikliku lepitaja ametipalgast. Oleme eelnõuga tutvunud ning esitame järgnevalt Kaubanduskoja seisukohad.

1. Tarbijavaidluste komisjoni otsuste siduvaks muutmine

Kehtiva seaduse kohaselt on tarbijavaidluste komisjoni otsus kauplejale täitmiseks soovituslik, kuid eelnõu tarbijakaitseseaduse § 58 lõike 3 ja § 60 kohaselt on edaspidi komisjoni jõustunud otsus täitmiseks kohustuslik. Kaubanduskoda on vastu komisjoni otsuse siduvaks muutmist järgnevatel põhjustel:

- **Otsuste siduvaks muutmine ei too kaasa kõikide otsuste täitmist kauplejate poolt.**

Kaubanduskoja hinnangul ei vähene eelnõu jõustudes täitmata jäänud otsuste number nullini. Üheks põhjuseks on asjaolu, et otsused jätmata täitmata kauplejad, kes on majanduslikes raskustes. Kahjuks ei ole jätkuvalt seletuskirjas välja toodud statistikat, kui palju on mustas nimekirjas olevate kauplejate hulgas kauplejad, kel on majanduslikud raskused. Kaubanduskoda palus 29.12.2021 esitatud arvamuses juba seletuskirjas see info eelnevate aastate lõikes välja tuua ning kuna seda infot ei ole jätkuvalt seletuskirjas, siis palume see nüüd lisada. Meie hinnangul on selline statistika äärmiselt oluline, sest annab parema pildi probleemi olemusest. Kui statistika näitab, et suurem osa komisjoni otsustest jääb täitmata, sest kauplejal on majanduslikud raskused, siis ei aita otsuste siduvaks muutmine probleemi lahendada, vaid muudab olukorra keerulisemate

ESTONIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY / ЭСТОНСКАЯ ТОРГОВО - ПРОМЫШЛЕННАЯ ПАЛАТА
TOOM-KOOLI 17, 10130 TALLINN / REG NO 80004733 / TEL: +372 604 0060 / KODA@KODA.EE / WWW.KODA.EE / WWW.ENTERPRISE-EUROPE.EE

menetlusreeglite tõttu nii tarbijale kui ka kauplejale halvemaks. Meie tunnetus on, et ausad kauplejad täidavad ka mittesiduvaid otsuseid, kuid otsuste täitmata jätmine on levinud just nende ettevõtete seas, kel on majandusraskused.

Lisaks juhime tähelepanu sellele, et kui edaspidi on otsus õiguslikult siduv, siis peab tarbija astuma täiendavaid samme ja tegema teatud kulutusi, et algatada otsuse sundtäitmine, kui kaupleja ise ei täida otsust. Kui tarbija ei astu pärast komisjoni otsust täiendavaid samme, siis ei too eelnõu kaasa täitmata jäänud otsuste arvu vähenemist.

- **Võimalik vastuolu põhiseadusega**

Justiitsministeerium on Euroopa Komisjoni tarbijavaidluste kohtuvälise raamistiku läbivaatamise ettepaneku suhtes toonud 01.02.2024 Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Eesti seisukohtade seletuskirjas (lk 11) välja, et Eestis ei ole jätkuvalt lõppenud õigusteoreetilised arutelud küsimuses, kas arvestades Eesti Vabariigi põhiseaduse §-s 146 sätestatud, mille kohaselt mõistab Eesti Vabariigis õigust üksnes kohus, on haldusorganite juurde loodud kohtuväliste vaidluste lahendamise üksuste poolt siduvalt õigusemõistmise ülesannete täitmine üldse põhiseaduspärane, ja kui on, siis millistele nõuetele see peaks vastama.

Kaubanduskoja hinnangul ei ole eelkirjeldatu põhjal õige ega asjakohane muuta eelnõuga komisjoni otsus õiguslikult siduvaks ja täitemenetluse korras täidetavaks, kui ei ole üheselt selge, kas selline tegevus on üldse põhiseaduspärane.

Lisaks juhime tähelepanu sellele, et eelnevalt viidatud Euroopa Komisjoni algatuse osas koostatud ja Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Eesti seisukohta punktis 1.1. on selgelt kirjas, et erist tähelepanu tuleb pöörata sellele, et direktiiviga ei kehtestataks kohustust muuta vaidluste kohtuvälise lahendamise üksuste lahendid pooltele siduvaks. Sellest seisukohast järeldame, et Vabariigi Valitsus on alles hiljuti otsustanud, et on vastu tarbijavaidluste komisjoni siduvatele otsustele ning eelnõu peaks olema kooskõlas selle seisukohaga.

- **Otsuste siduvaks muutmine võib suurendada pahatahtlike nõuete esitamist**

Oleme seisukohal, et komisjoni otsuste siduvaks muutmine võib praktikas suurendada pahatahtlike nõuete esitamist. Otsuste siduvus võib ajendada pahatahtlikke tarbijaid esitama avaldusi tarbijavaidluskomisjoni lootuses, et kui kaupleja jätab pahatahtliku kaebuse tähelepanuta ja ei reageeri komisjoni päringutele, siis rahuldab komisjon tarbija taotluse lähtudes tarbija esitatud nõudest ja kui komisjoni otsused on siduvad, siis on need täitemenetluses ka täidetavad ehk pahatahtlikul nõude esitajal on rahuldatud taotluse puhul võimalik igal juhul kasu saada. See risk on meie hinnangul kõrgem just piiriüleste vaidluste puhul, näiteks olukorras, kus otsuse tegemiseks tuleb kohaldada ka teise riigi õigust. Seda riski aitab mõnevõrra leevendada nõue, et tarbija peab avalduse esitamisel tasuma 15 eurot, kuid see ei ole meie hinnangul piisav eelkirjeldatud riski maandamiseks.

Lisaks on eelnõu § 56 lõike 3 kohaselt võimalus, et komisjonil tuleb vaidluse lahendamiseks kohaldada välisriigi õigust. Seletuskirjas on välja toodud, et näiteks kui Eesti kaupleja, kes on suunanud oma tegevuse Soome ja selle raames sõlmib lepinguid Soome tarbijatega, kohaldub lepingule Soome õigus ja seega, sellise lepinguga seonduva vaidluse lahendamisel Eesti komisjonis tuleb arvestada Soome lepinguõiguse sätetega. Tunneme muret, et kuidas toimub sellisel juhul menetlusnormide tõlkimine või kas tarbija ja kaupleja võivad eeldada, et komisjoni liikmed valdavad näiteks soome, saksa või mõne muu riigi keelt ja tunnevad vastava riigi seadusandlust selliselt, et suudavad menetluses oleva taotluse lahendada õigesti ja õiglaselt. Komisjoni otsus ei saa olla osapoolte jaoks siduv, kui ei ole tagatud, et see on lahendatud õiglaselt mõlema osapoolte suhtes.

- **Ka paljudes teistes EL liikmesriikides ei ole riikliku kohtuvälise menetluse tulemuseks siduvad otsused**, nt Soomes, Taanis, Austrias.¹

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta eelnõust välja sätted, mis muudavad tarbijavaidluste komisjoni otsused õiguslikult siduvaks.

2. Riigilõivu hüvitamine kaupleja poolt

Eelnõu § 48 lõike 2 kohaselt võib komisjon tarbija nõuet rahuldavas otsuses kohustada kauplejat hüvitama tarbijale tema tasutud riigilõivu. Mõistame, et eelnõus sätestatud § 48 lõike 2 koostamisel on eeskujuks võetus tsiviilkohtumenetlus, kus kulud kannab pool, kelle kahjuks otsus tehti (TsMS § 162 lg 1). Kaubanduskoda palub täpsustada, kuidas kohaldub eelnõu § 48 lg 2 olukorras, kus avaldus rahuldatakse osaliselt.

Eelnõu seletuskirja punktis 6.2.1. on kirjutatud, et eelnõuga on kavandatud, et kaupleja hüvitab tarbijale tema tasutud riigilõivu, kui tarbijavaidluse menetlemine lõpeb tarbijale positiivse otsusega ja tarbija nõue kas rahuldatakse täielikult või osaliselt. Eelnõu § 48 lg 2 sõnastusest on arusaadav, et komisjonil on otsustusvabadus mitte kohustus määrata tarbija nõude rahuldamise korral kauplejale kohustus hüvitada tarbija tasutud riigilõiv. Siiski ei tule eelnõu § 48 lõike 2 sõnastusest välja see, kuidas toimub riigilõivu hüvitamine tarbija nõude osalise rahuldamise korral. Kaubanduskoja hinnangul tuleb täiendada eelnõud ja seletuskirja selles osas, et milline on olukord tarbija nõude osalise rahuldamise korral. Eelnõu ja seletuskirja täiendamine eelnimetatud osas tagab õigusselguse kõigile osapooltele ning tagab, et komisjoni tegevus oleks ühetaoline.

Kaubanduskoja ettepanek:

Tuua eelnõus ja seletuskirjas välja, kuidas kohaldub eelnõu § 48 lõige 2 olukorras, kus tarbija nõue rahuldatakse osaliselt.

3. Riigilõiv

3.1. Eelnõu § 46 kohaselt tasub tarbija tarbijavaidluste komisjonile esitatud avalduse läbivaatamise eest riigilõivu vastavalt riigilõivuseadusele. Eelnõu § 2 p 2 näeb ette, et

¹ E&Y (2019). Tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise võimalikud mudelid Eestis – lõpparuanne, 17.12.2019, lk 36.

tarbijal tuleb tarbijavaidluste komisjonile esitatud avalduse läbivaatamise eest tasuta riigilõivu 15 eurot. Hetkel on riigilõiv summas 15 eurot kehtestatud nõude suurusest sõltumata. Kaubanduskoja hinnangul võiks riigilõiv suuruses 15 eurot kehtida nõudele suuruses kuni 500 eurot ning peale seda oleks riigilõiv proportsioonis esitatud nõudega ehk tarbijavaidluskomisjoni pöördumise puhul võiks kehtida diferentseeritud riigilõiv. Eelnõu kohaselt oleks nii 150-eurose nõude kui ka 6000-eurose nõude korral riigilõiv sama ehk 15 eurot. Kaubanduskoja hinnangul nõude suurusest sõltuv riigilõiv omaks avalduse esitajale veel suuremat distsiplineerivat mõju ning väldiks pahauskseid kaebuseid. Juhul, kui komisjoni tehtud otsused muutuvad siduvaks, siis on eriti oluline, et oleks välistatud pahatahtlike tarbijate kaebused kauplejate vastu.

3.2. Juhime tähelepanu, et eelnõu seletuskirja punkti 6.2.1. lõikes 4 kirjas olevad andmed ei ole korrektsed. Punktis 6.2.1. on välja toodud, et riigilõiv 15 eurot oleks vastavalt OECD statistikale Eesti kontekstis 0,7% igakuisest netosissetulekust². Antud andmed ei ole eelnõu seletuskirjas korrektsed, kuna kirjeldatud arvutuskäigu kohaselt oleks justkui Eestis igakuine keskmine netosissetulek 2 142, 86 eurot. Statistikaameti 2022 aasta andmete põhjal on leibkonnaliikme netosissetulek kuus keskmiselt hoopis 1018,0 eurot kuus.² Kaubanduskoda palub eelnõu seletuskirja punkt 6.2.1. viia vastavusse tegelike andmetega.

3.3. Eelnõu § 57 lg 3 kohaselt võib tarbija esitada kohtusse hagi tarbijavaidlusasja lahendamiseks rahuldamata osas, kui komisjon jätab tarbija avalduse rahuldamata või rahuldab selle osaliselt. Eelnõust ei selgu, kuidas toimub riigilõivu juurde tasumine eelnõu § 57 lg 3 sätestatud olukorras või kas tarbija jaoks jääb sellises olukorras riigilõiv samaks nagu on sätestatud eelnõu § 2 lõike 2 ehk 15 eurot. Kaubanduskoja hinnangul on oluline, et eelnõus oleks sätestatud, kuidas sellisel juhul toimub riigilõivu juurde tasumine või kas selle suurus jääb samaks.

Kaubanduskoja seisukoht:

Kaubanduskoda toetab tarbijale riigilõivu kehtestamist. Nõustume seletuskirjas väljatooduga, et riigilõivul on avalduse esitajale distsiplineeriv mõju. Leiame, et riigilõivu kehtestamine on hea meede, et vähendada nõo pahatahtlike tarbijate kaebuseid kaupleja vastu ning väga väikeste summadega seotud avalduste esitamist. Kaubanduskoda teeb ettepaneku, et riigilõiv suuruses 15 eurot võiks kehtida nõudele suuruses kuni 500 eurot ning suuremate nõuete puhul võiks riigilõiv olla proportsioonis esitatud nõudega ehk tarbijavaidluskomisjoni pöördumise puhul võiks kehtida diferentseeritud riigilõiv.

4. Jõustunud otsuse avalikustamine

Eelnõu § 59 kohaselt avalikustatakse jõustunud otsus tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 462 lõigetes 2–4 sätestatud tingimustel ja korras komisjoni veebilehel. Eelnõu seletuskirjas on täpsustatud, et sätte kohaselt võib komisjon avalikustatavat otsust töödelda viisil, mille tulemusel ei ole otsusest võimalik tuvastada tarbija nime, isikukoodi või sünniaega ega aadressi.

² [Sissetulek | Statistikaamet](#)

Eelnõu seletuskirjas on juttu üksnes tarbijast, kuid TsMS § 462 lg 2-4 annab vastava õiguse ka kauplejale. Kaubanduskoja hinnangul tuleb eelnõu § 59 sätet täpsustada vastavalt eelnõu seletuskirjale, et oleks üheselt arusaadav ja selge, et antud võimalus kehtib ainult tarbijale.

Kaubanduskoja seisukoht:

Täpsustada eelnõu § 59 sõnastust vastavalt eelnõu seletuskirjale, et oleks üheselt arusaadav, et antud võimalus kehtib ainult tarbijale.

5. Tarbijavaidlusasja menetlemise peatamine

Eelnõu § 48³ kohaselt kohaldatakse tarbijavaidlusasja menetlemise peatamisele tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 356 lõikeid 1 ja 2. Seega peatatakse tarbijavaidlusasja menetlus komisjonis juhtudel, kui a) kui komisjoni otsus sõltub teise käimasoleva kohtumenetluse esemest; b) ajaks, kui lahendatakse Riigikohtu menetluses olevat põhiseaduslikkuse järelevalve asja, kui Riigikohtu otsus võib mõjutada tarbijavaidlusasjas kohaldamisele kuuluva õigusakti kehtivust. Praktikas võib esineda aga ka teisi olukordi, mille käigus on vajalik tarbijavaidlusasja menetlus peatada. Näiteks võib tarbijavaidluskomisjon vajada teatud olukordades vaidluse lahendamiseks mõne organisatsiooni või ameti (nt Konkurentsiamet) seisukohta, kelle pädevusse teatud asjaolude lahendamine kuulub,. Kuna organisatsioonilt või ametilt seisukoha saamine võib võtta aega ja pidurdada tarbijavaidlusasja menetlemist, siis on oluline, et eelnõu näeks ette ka võimaluse peatada tarbijavaidlusasja menetlemine sellistes olukordades.

Kaubanduskoja seisukoht:

Näha eelnõus ette võimalus peatada tarbijavaidlusasja menetlemine olukorras, kus TTJA komisjon ootab selgitusi ametilt/organisatsioonilt, kelle pädevuses võib teatud asjaolu lahendamine ning mille välja selgitamine on tarbijavaidlusasja lahendamise seisukohalt oluline.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts
Peadirektor

Ireen Tarto ireen.tarto@koda.ee
Anastasia Nezgordova Anastasia.Nezgovorova@koda.ee